

з іх абвяшчаецца ворагамі народу, а іх працы апыняюцца пад забаронай і нават спальваюцца. Бальшавікі добра разумелі, што ў аснове нацыянальнай свядомасці беларусаў закладзена тытульная мова нацыі, менавіта таму кульмінацыйнай барацьбой з нацыяналізмам будзе з'яўлялася рэформа беларускага правапісу 1933 г., якая фактычна дэфармавала стан роднай мовы.

У 1930 г. распачалася праца над новым, пазбаўленым «нацдэмаўскага» ўплыву, праектам рэформы беларускага правапісу. 5 траўня 1933 г. ствараецца адмысловая «Палітычная камісія для перагляду руска-беларускага слоўніка і новых правілаў правапісу беларускай мовы». Камісія была на столькі адмысловай, што ў яе склад не траніў ні адзін лінгвіст. Такім чынам без аніякага грамадскага абмеркавання 26 жніўня таго ж году дакумент «Аб зменах і спрашчэнні беларускага правапісу» зацверджаны пастановай СНК, а 27 жніўня – рашэннем беларускага ЦК.

Фармальна дакумент аб рэформе датычыўся толькі правапісу, фактычна ж – у выніку зменаў у беларускую мову было ўведзена больш за 30 фанетычных і марфлагічных асаблівасцяў, уласцівых рускай мове. Пра нікае «спрашчэнне» правапісу не можа ісці і гаворкі: рэформа наўмысна аддаляла яго ад жывога беларускага вымаўлення. Слоўнікавы запас рэформа нібы не рэгламентавала, але было відавочна, што быў дадзены старт няўхільнай русіфікацыі ўсіх узроўняў мовы, пра што выдатна сведчыць слоўнік пад рэдакцыяй А. Александровіча, які ўбачыў свет у 1937 годзе.

Тое, што рэформа была з'явай штучнай, навязанай зверху, сведчыць асутнасць усялякай падтрымкі яе з боку саміх носьбітаў беларускай мовы, самых масавых майстроў пяра. Русіфікатарскі характар рэформы даказвае яшчэ і тое, што яна была жорстка не прынята ў Заходняй Беларусі, таксама беларускімі цэнтрамі ў Празе, Берліне, а беларускае навуковае таварыства ў Вільні 31 кастрычніка 1933 г. прыняло рэзалюцыю супраць рэформы. Цікавы факт: камуністычныя агітацыйныя лісткі, якія, хутчэй за ўсё, ствараліся ў Мінску і перакідваліся праз «Зялёную мяжу», друкаваліся на дарэформеннай «тарашкевіцы».

У 1930-я гг. галоўнае месца ў ацэнцы рэформы займаў ідэалагічны аспект, крытыкаваць які, вядома, ніхто не асмельваўся. Але ж якім бы чынам ні абаранялі рэформу правапісу беларускай мовы, яе недахопы становіліся відавочнымі, асабліва для тых, хто быў прафесійна звязаны з родным словам. Такім чынам, хацелі таго афіцыйныя структуры ці не, але ў канцы 1950-х гг. ім давалося пайсці на пэўныя ўдакладненні беларускага правапісу.

Е. Шатыбелко

УХОД ЗА ВОИНСКИМИ ЗАХОРОНЕНИЯМИ СОВЕТСКИХ СОЛДАТ НА ТЕРРИТОРИИ ГЕРМАНИИ

Два последних года программа ухода за воинскими захоронениями советских солдат осуществлялась учащимися моей гимназией и профессиональной гимназии г. Хильдбургхаузена, Тюрингия. Она являлась реализа-

цией международного проекта «Вторая мировая война: уход за захоронениями и восстановление памятных мест». Суть проекта заключалась в том, что во время нашего пребывания в Германии мы ухаживали за захоронениями на территории бывшего рабоче-воспитательного лагеря в Тюрингском лесу близ Рёмхильда. А во время пребывания немецкой делегации в Беларуси благоустраивались воинские захоронения немецких солдат в д. Хорошки (Глубокский р-н, Витебская обл.).

На территории Германии за могилами советских солдат ухаживали с 1990-х гг. представители Народного союза Германии по уходу за воинскими захоронениями, основанного в 1919 году. Сегодня деятельность этой организации обеспечивается пожертвованиями от 1,2 млн человек, а непосредственно в ее работе принимают участие 10 тыс. волонтеров. В Германии под государственной защитой находится 3 600 воинских захоронений, где погребено около 760 тыс. граждан бывшего СССР.

Ежегодно на содержание всех воинских захоронений Правительством Германии выделяется около 25 млн евро.

Абсолютное большинство захоронений находится в достойном и ухоженном состоянии, чего нельзя было сказать несколько лет назад о захоронениях на территории бывшего лагеря недалеко от Рёмхильда. Там был установлен скромный памятник, а захоронения обнесены камнями. Вся территория густо заросла, не было видно ее границ. С помощью пожертвований и людского неравнодушия с обеих сторон за несколько лет мы вместе смогли привести захоронения в порядок, что изменило это место.

Однако соглашение между ФРГ и РБ «Об уходе за военными могилами», подписанное в 1996 г. до сих пор не ратифицировано.

Несмотря на это, на территории Германии ведётся активная работа по уходу за воинскими захоронениями советских солдат. Большинство захоронений находится в ухоженном состоянии.